

3. Афтени В. Нарушение авторских прав и недобросовестная конкуренция / В. Афтени, И. Тулубьева // Интеллектуальная собственность: авторское право и смежные права. – 2007. – № 3. – С. 15–17.

4. Упоров И. К вопросу о законности использования и распространения рефератов, курсовых и дипломных работ как объектов интеллектуальной собственности / И. Упоров, Е. Ильченко, Н. Некрасова // Урало-сибирская коллегия адвокатов Свердловской области: статьи и комментарии. – 2012. – № 5. – С. 6–9.

Анотація

Избаш О. О. Захист інтелектуальної власності тих, хто навчається, у системі освіти. – Стаття.

Статтю присвячено розкриттю проблем захисту інтелектуальної власності тих, хто навчається (школярів, студентів), у процесі навчання. Інтелектуальна власність розглядається як найважливіший ресурс ВНЗ, який може та повинен стати реальним фактором його економічного розвитку як головного джерела фундаментальних і прикладних знань, що лежать в основі наукових розробок і досліджень.

Ключові слова: інтелектуальна власність, студенти, ВНЗ.

Аннотация

Избаш О. О. Защита интеллектуальной собственности учащихся в системе образования. – Статья.

Статья посвящена раскрытию проблем защиты интеллектуальной собственности учащихся (школьников, студентов) в процессе образования. Интеллектуальная собственность рассматривается как важнейший ресурс вуза, который может и должен стать реальным фактором его экономического развития как главного источника фундаментальных и прикладных знаний, которые лежат в основе научных разработок и исследований.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, студенты, вуз.

Summary

Izbash O. O. Intellectual property protection of pupils in the education system. – Article.

Article is devoted to highlighting the problems of the protection of intellectual property of the learners (pupils, students) in the process of education. Intellectual property is examined as a major resource of institute of higher, which maybe and must become the real factor him economic development as main source of fundamental and applied knowledges which are underlaid scientific developments and researches.

Key words: intellectual property, students, university.

УДК 347.1

Н. О. Коротка

ПРАВО ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ НА ІНФОРМАЦІЮ ПРО СТАН СВОГО ЗДОРОВ'Я, ПРАВО НА ТАЄМНИЦЮ ПРО СТАН ЗДОРОВ'Я

Для більш детального розуміння змісту права фізичної особи на інформацію про стан свого здоров'я спочатку слід з'ясувати, що таке інформація взагалі та які основні ознаки їй притаманні.

Найбільш узагальненим визначенням інформації є таке її трактування В.Г. Сесюніним: «Відбиток розмаїття, яке дозволяє розглядати в межах загальної концепції як інформацію в неживій природі, пов'язану з поняттям упорядкованості, структури, організації, так і інформацію в усіх кібернетичних системах (біологічних, механічних, нарешті, соціальних), перш за все пов'язану з поняттям управління» [1, с. 224]. Інші вчені, наприклад В.Г. Афанасьєв, вважають: «Інформація – це знання, проте не все знання, яке має людство, а лише та його частина, яка використовується для орієнтації, для активної дії, для управління» [2, с. 238].

© Н. О. Коротка, 2014

Під медичною інформацією розуміють вид діяльності у сфері медицини, спрямований на представлення спеціалістам різних джерел інформації. Поняття «медична інформація» означає також усю сукупність багаточисленних джерел інформації. Інформація є однією з властивостей даних [3].

Також під медичною інформацією розуміють медичні знання та дані. Медичні знання – це висновки багатолітньої діяльності людини, сформовані й відтворені в медичних науках, а медичні дані – це факти та відомості, які відтворюють явища й процеси фізіологічного, анатомічного, хіміко-біологічного характеру, що безпосередньо стосуються медицини й охорони здоров'я [4].

Конституційний Суд України [5] в справі щодо офіційного тлумачення ст. ст. 3, 23, 31, 47, 48 Закону України «Про інформацію» та ст. 12 Закону України «Про прокуратуру» (справа К.Г. Устименка) від 30 жовтня 1997 р. № 5-зп/1997 [6] вирішив, що під медичною інформацією слід розуміти свідчення про стан здоров'я людини, історію її хвороби, мету запропонованих досліджень і лікувальних заходів, прогноз можливого розвитку захворювання, у тому числі про наявність ризику для життя та здоров'я.

Щодо поняття «інформація» в юриспруденції, зокрема в цивільному праві, то вперше таке визначення з'явилося в ст. 200 Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 р. (далі – ЦК України) [7], де вона визначається як документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що мали або мають місце в суспільстві, державі та навколишньому середовищі.

Подібне визначення міститься також у ст. 1 Закону України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 р. (далі – Закон) [8], де під інформацією розуміють будь-які відомості та (або) дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді. Проте положення цієї норми поширюються також на охороноздатні рішення (винаходи, корисні моделі тощо), які не були запатентовані правоволодільцем із певних причин.

Інформація як нематеріальне благо (ст. 200 ЦК України [7]) має свої особливості: здатність до багаторазового використання, неможливість її знищення, а під час передачі – можливість збереження в особі, яка її передала, тощо.

Отже, інформацією про стан здоров'я фізичної особи-пацієнта є повні, своєчасні й достовірні дані, які надаються в доступній для фізичної особи-пацієнта формі, що може бути усною та (або) письмовою (ознайомлення безпосередньо з документами).

За обсягом і характером інформацію, що надається пацієнту, умовно можна розділити на такі групи: інформація про виконавця послуги (стаж роботи, кваліфікація тощо); інформація про саму послугу (порядок проведення лікування); інформація для пацієнта (як поводитися в період природних факторів, таких як магнітні бурі, вологість клімату, перепади барометричного тиску); інформація про ймовірний результат отриманої послуги; інформація про організаційно-правову форму організації, до якої він звернувся за допомогою, що надається до того моменту, коли він зробить остаточний вибір щодо вступу в договірні відносини (з метою з'ясування того, на що пацієнт має право розраховувати в разі неналежного виконання умов договору); інформація про номер ліцензії, термін її дії та орган, який видав цю ліцензію [9, с. 360].

У свою чергу ми пропонуємо дещо іншу класифікацію інформації, що надається фізичній особі-пацієнту, а саме: інформація про заклад охорони здоров'я, до якого звернувся пацієнт (форма власності, установчі документи, відповідальність, передбачена законодавством, тощо); інформація про лікаря, який здійснюватиме лікування пацієнта (відомості про освіту, наукову діяльність, кількість проведених операцій, про його відповідальність у разі невиконання належним чином своїх обов'язків тощо); інформація за результатами обстеження пацієнта (результати аналізів, різних ультразвукових діагностик, огляду в лікаря тощо); інформація про препарати й методи лікування; інформація про реабілітаційний період після лікування (спеціальна дієта, медичні препарати, фізичні вправи тощо).

Ознайомившись із поняттям інформації та її основними ознаками, слід більш детально проаналізувати право пацієнта на отримання інформації про стан здоров'я як особисте немайнове право фізичної особи. Це право закріплюється в ст. 285 ЦК України [7] та в ст. 39 Основ законодавства України про охорону здоров'я від 19 листопада 1992 р. (далі – Основи) [10].

На міжнародному рівні, зокрема в Декларації про політику в царині дотримання прав пацієнтів у Європі від 1994 р. (далі – Декларація) [11], ідеться про те, що інформація має надаватися пацієнту з урахуванням рівня його розуміння та з мінімальним вживанням незнайомої для нього спеціальної термінології.

Щодо вітчизняного законодавства, то в ч. 3 ст. 39 Основ [10] міститься положення про те, що медичний працівник зобов'язаний надати пацієнтові в доступній формі інформацію про стан його здоров'я, а в п. «е» ст. 6 Основ зазначено, що інформацію має бути надано своєчасно.

Натомість у ЦК України [7] не міститься положення, у якій формі та в яких часових межах пацієнтові має надаватися інформація про стан його здоров'я. Тому пропонуємо внести зміни до ч. 1 ст. 285 ЦК України [7] та викласти цю норму в такій редакції:

«Стаття 285 Право на інформацію про стан свого здоров'я.

1. Повнолітня фізична особа має право на достовірну, своєчасну й повну інформацію про стан свого здоров'я в доступній для неї формі, у тому числі на ознайомлення з відповідними медичними документами, що стосуються її здоров'я.

2. Батьки (усиновлювачі), опікун, піклувальник мають право на інформацію про стан здоров'я дитини або підопічного.

3. Якщо інформація про хворобу фізичної особи може погіршити стан її здоров'я або погіршити стан здоров'я фізичних осіб, визначених частиною другою цієї статті, зашкодити процесу лікування, медичні працівники мають право дати неповну інформацію про стан здоров'я фізичної особи, обмежити можливість їх ознайомлення з окремими медичними документами.

4. У разі смерті фізичної особи члени її сім'ї або інші фізичні особи, уповноважені ними, мають право бути присутніми під час дослідження причин її смерті та ознайомитися з висновками щодо причин смерті, а також право на оскарження цих висновків до суду».

Щодо положення про надання неповної інформації про стан здоров'я фізичної особи в разі, якщо така інформація може погіршити стан її здоров'я або призвести

до інших негативних наслідків, таку норму можна аналізувати як із позитивної (тобто фізичну особу намагаються відгородити від зайвих переживань, стресів), так і з негативної точки зору (пацієнт може запідозрити лікаря в некомпетентності, людина сподівається на видужання та не підозрює, що їй залишилося мало часу, тому не встигає, наприклад, скласти заповіт, здійснити чи завершити певну важливу для свого життя чи життя близьких справу). Це питання є дуже делікатним, тому висловити єдину позицію досить важко, оскільки кожна окрема ситуація є індивідуальною. На нашу думку, вирішувати питання про надання або ненадання інформації про стан здоров'я в подібних випадках повинні не лише лікарі, а й родичі та близькі особи, а можливо, доцільно залучити й психолога.

Також у ст. 7 проекту Закону України «Про права пацієнтів», зареєстрованому 1 березня 2013 р. (далі – Законопроект) [12], ідеться про право пацієнта на медичну інформацію, зокрема, пацієнт, який досяг повноліття, має право на безоплатне отримання достовірної, повної та своєчасної інформації про стан свого здоров'я, здійснені заходи діагностики, лікування чи профілактики захворювання, у тому числі на ознайомлення з відповідними медичними документами, що стосуються його здоров'я. Батьки (усиновлювачі), опікуни, піклувальники або інші законні представники мають право на отримання інформації про стан здоров'я своєї дитини або підопічного.

Отже, ми можемо зробити висновки, що норма Законопроекту [12] щодо права пацієнта на медичну інформацію є більш повною й досконалою порівняно із чинним законодавством, оскільки в ній зазначено також про своєчасність інформації та про її доступність.

Новою й досить позитивною є норма про право пацієнта або його законного представника отримувати завірені копії медичних документів, що стосуються здоров'я пацієнта. Під час виписки із закладу охорони здоров'я пацієнтові або його законному представникові видається детальний витяг з історії хвороби із зазначенням діагнозу та наданої медичної допомоги, завіреним керівником закладу охорони здоров'я [12].

Досить близьким до права на інформацію про стан свого здоров'я є право фізичної особи на таємницю про стан здоров'я. Це право закріплюється в ст. 32 Конституції України від 28 червня 1996 р. [14], у ст. 286 ЦК України [7] та в ст. 39-1 Основ [10]. У ст. 10 Законопроекту [12] встановлено право на конфіденційність та право анонімності пацієнта під час використання медичної інформації про пацієнта в навчальному процесі, науково-дослідній роботі, у тому числі в разі її публікації в спеціальній літературі.

Конституційний Суд України [5] у своєму рішенні [6] зазначив, що всі дані, які становлять зміст поняття «медична інформація» (вище ми аналізували це поняття), є конфіденційними.

На міжнародному рівні Лісабонська декларація щодо прав пацієнта від 1 жовтня 1981 р. [15] встановлює, що пацієнт має право очікувати, що його лікар буде поважати конфіденційний характер медичних та особистих відомостей про пацієнта. Міжнародний кодекс медичної етики від 1 жовтня 1949 р. [16] серед обов'язків лікаря виділяє обов'язок тримати в абсолютній таємниці все, що він знає про

свого пацієнта, навіть після смерті останнього. Декларація про політику у сфері забезпечення прав пацієнтів у Європі від 1994 р. [11] визначає, що всі відомості про стан здоров'я пацієнта, діагноз, лікування тощо є конфіденційними. Розкриватися ці відомості можуть лише за згодою пацієнта.

Зміст права фізичної особи на таємницю про стан здоров'я становить можливість цієї особи самостійно визначати коло осіб, яким вона забажає повідомити відомості про своє здоров'я, а також можливість вимагати від інших осіб не поширювати такі відомості.

Відомості, отримані під час надання фізичній особі медичної допомоги, її обстеження чи лікування, у літературі називаються по-різному: «таємниця про стан здоров'я», «медична таємниця», «лікарська таємниця». Проте відразу слід зазначити, що наведені поняття не є синонімічними. Під час визначення співвідношення категорій «медична таємниця» та «лікарська таємниця» слід погодитися з думкою С.Г. Стеценка, який стверджує, що термін «лікарська таємниця» не повною мірою відображає обов'язок збереження в таємниці всього комплексу інформації про стан здоров'я особи. Щодо терміна «медична таємниця» мова йде про сферу медицини в цілому, а не лише про обов'язок лікаря зберігати в таємниці отримані відомості про пацієнта [17, с. 19].

Правом на таємницю про стан здоров'я є особисте немайнове право фізичної особи, яке надає їй можливість тримати в таємниці відомості про стан свого здоров'я, а також вимагати таких самих дій від інших осіб, інакше ця особа може звернутися до компетентних органів за захистом свого порушеного права.

Таким чином, інформацією про стан здоров'я фізичної особи-пацієнта є повні, своєчасні й достовірні дані, які надаються в доступній для фізичної особи-пацієнта формі, що може бути усною та (або) письмовою (ознайомлення безпосередньо з документами).

Класифікувати інформацію, що надається фізичній особі-пацієнту, слід за такими групами: інформація про заклад охорони здоров'я, до якого звернувся пацієнт (форма власності, установчі документи, передбачена законодавством відповідальність тощо); інформація про лікаря, який здійснюватиме лікування пацієнта (відомості про освіту, наукову діяльність, кількість проведених операцій, про відповідальність у разі невиконання лікарем належним чином своїх обов'язків тощо); інформація за результатами обстеження пацієнта (результати аналізів, різних ультразвукових діагностик, огляду в лікаря тощо); інформація про препарати й методи лікування; інформація про реабілітаційний період після лікування (спеціальна дієта, медичні препарати, фізичні вправи тощо).

Зміст права фізичної особи на таємницю про стан здоров'я становить можливість цієї особи самостійно визначати коло осіб, яким вона забажає надати відомості про своє здоров'я, а також можливість вимагати не поширювати такі відомості іншими особами. Правом на таємницю про стан здоров'я є особисте немайнове право фізичної особи, яке надає їй можливість тримати в таємниці відомості про стан свого здоров'я, а також вимагати таких самих дій від інших осіб, інакше така особа може звернутися до компетентних органів за захистом свого порушеного права.

Література

1. Сесюнин В.Г. Анализ событийной информации по уровням / В.Г. Сесюнин // Предмет семиотики: теоретические и практические проблемы взаимодействия средств массовой коммуникации: матер. науч. симпозиума «Семиотика средств массовой коммуникации» (г. Москва, 20–23 ноября 1974 г.) / отв. ред. А.Г. Волков. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1975. – С. 224.
2. Афанасьев В.Г. Системность и общество / В.Г. Афанасьев. – М.: Политиздат, 1980. – 368 с.
3. Фармакоінформатика як наука. Систематизовані джерела інформації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intranet.tdmu.edu.ua>.
4. Частная медицина и реформа здравоохранения Украины: форум посвящён вопросам развития в Украине частной медицинской практики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.privatmed.in.ua>.
5. Офіційний сайт Конституційного Суду України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ccu.gov.ua>.
6. Рішення Конституційного Суду України від 30 жовтня 1997 р. № 5-зп/1997 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-97>.
7. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
8. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
9. Булеца С.Б. Роль інформації та реклами в медичній діяльності / С.Б. Булеца // Держава і право: зб. наук. праць. Серія «Юридичні і політичні науки». – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2010. – Вип. 48. – С. 357–365.
10. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 4. – Ст. 19.
11. Декларація про політику в царині дотримання прав пацієнтів у Європі від 1994 р. // Права людини в системі взаємовідносин «лікар-пацієнт» у відкритому суспільстві. – К.: Медицина України, 2000. – С. 120–140.
12. Проект Закону України «Про права пацієнтів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=45938.
13. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua>.
14. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
15. Лісабонська декларація щодо прав пацієнта від 1 жовтня 1981 р. // Международные акты о правах человека: сб. документов. – М.: НОРМА – ИНФРА-М, 2000. – С. 70–93.
16. Міжнародний кодекс медичної етики від 1 жовтня 1949 р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/990_002.
17. Стеценко С.Г. Медичне право України (правове забезпечення лікарської таємниці): [монографія] / С.Г. Стеценко, І.В. Шатковська. – К.: Атіка, 2010. – 144 с.

Анотація

Коротка Н. О. Право фізичної особи на інформацію про стан свого здоров'я, право на таємницю про стан здоров'я. – Стаття.

Статтю присвячено розкриттю понять «право фізичної особи на інформацію про стан свого здоров'я» та «право на таємницю про стан здоров'я», а також дослідженню нормативного закріплення зазначених прав на національному й міжнародному рівнях.

Ключові слова: інформація, медична інформація, медична таємниця, лікарська таємниця, право фізичної особи на інформацію про стан свого здоров'я, право на таємницю про стан здоров'я.

Аннотация

Короткая Н. А. Право физического лица на информацию о состоянии своего здоровья, право на тайну о состоянии здоровья. – Статья.

Статья посвящена раскрытию понятий «право физического лица на информацию о состоянии своего здоровья» и «право на тайну о состоянии здоровья», а также исследованию нормативного закрепления указанных прав на национальном и международном уровнях.

Ключевые слова: информация, медицинская информация, медицинская тайна, врачебная тайна, право физического лица на информацию о состоянии своего здоровья, право на тайну о состоянии здоровья.

Summary

Korotka N. A. The right of an individual to information about their health, the right to privacy of health. – Article.

The article is devoted to the concepts of “the right of an individual to information about their health” and “the right to privacy of health” as well as the investigation of regulatory consolidation above rights at national and international levels.

Key words: information, medical information, medical mystery, medical mystery, right of an individual to information about their health, right to privacy of health.

УДК 347.4

О. І. Чернілевська

МНОЖИННІСТЬ ОСІБ У ДЕЛІКТНИХ ЗОБОВ'ЯЗАННЯХ ЗА УЧАСТЮ НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ

Вступ. Відшкодування шкоди, завданої неповнолітньою особою, чітко врегульовано на законодавчому рівні. Водночас на практиці існують проблемні питання, що стосуються відшкодування батьками чи особами, які їх замінюють, шкоди, заподіяної неповнолітніми. У свою чергу питання субсидіарної відповідальності й субсидіарних боржників у зобов'язанні нерозривно пов'язується з проблемою множинності осіб у деліктах.

Інститут відшкодування шкоди, завданої неповнолітньою особою, був об'єктом наукових досліджень багатьох науковців, серед яких слід виокремити праці І. Жилінкової, Т. Ківалової, О. Отраднової, С. Приступи, Р. Стефанчука, М. Логвінової, С. Ременяка, О. Церковної. Водночас множинності осіб у зобов'язанні присвячено наукові праці С. Бордовського, Ф. Гавзе, В. Голевінського, Н. Кузнецової, М. Молявко, Л. Моранд'єра, М. Осипової, С. Сарбаша, О. Таран, Г. Шершеневича та інших учених.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз деліктних зобов'язань за участю неповнолітньої особи.

Результати дослідження. Відповідно до положень ст. 1179 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) однією з підстав виникнення деліктних зобов'язань є заподіяння шкоди неповнолітньою особою. Незмінними суб'єктами такого делікту є боржник і кредитор. Боржник – це особа, яка зобов'язана відшкодувати завдану шкоду; кредитором є потерпілий. Деліктне зобов'язання спрямоване на те, щоб поновити права потерпілого за рахунок заподіювача шкоди або особи, яка є відповідальною за шкоду. У науковій та навчальній літературі виділяють такі підстави (умови) відповідальності:

1) факт заподіяння шкоди;

2) протиправність поведінки заподіювача (хоча в ч. 4 ст. 1166 ЦК України також зазначено, що шкода, завдана правомірними діями, відшкодовується у випадках, встановлених ЦК України та іншими законами, наприклад, відшкодування шкоди, завданої в стані крайньої необхідності);